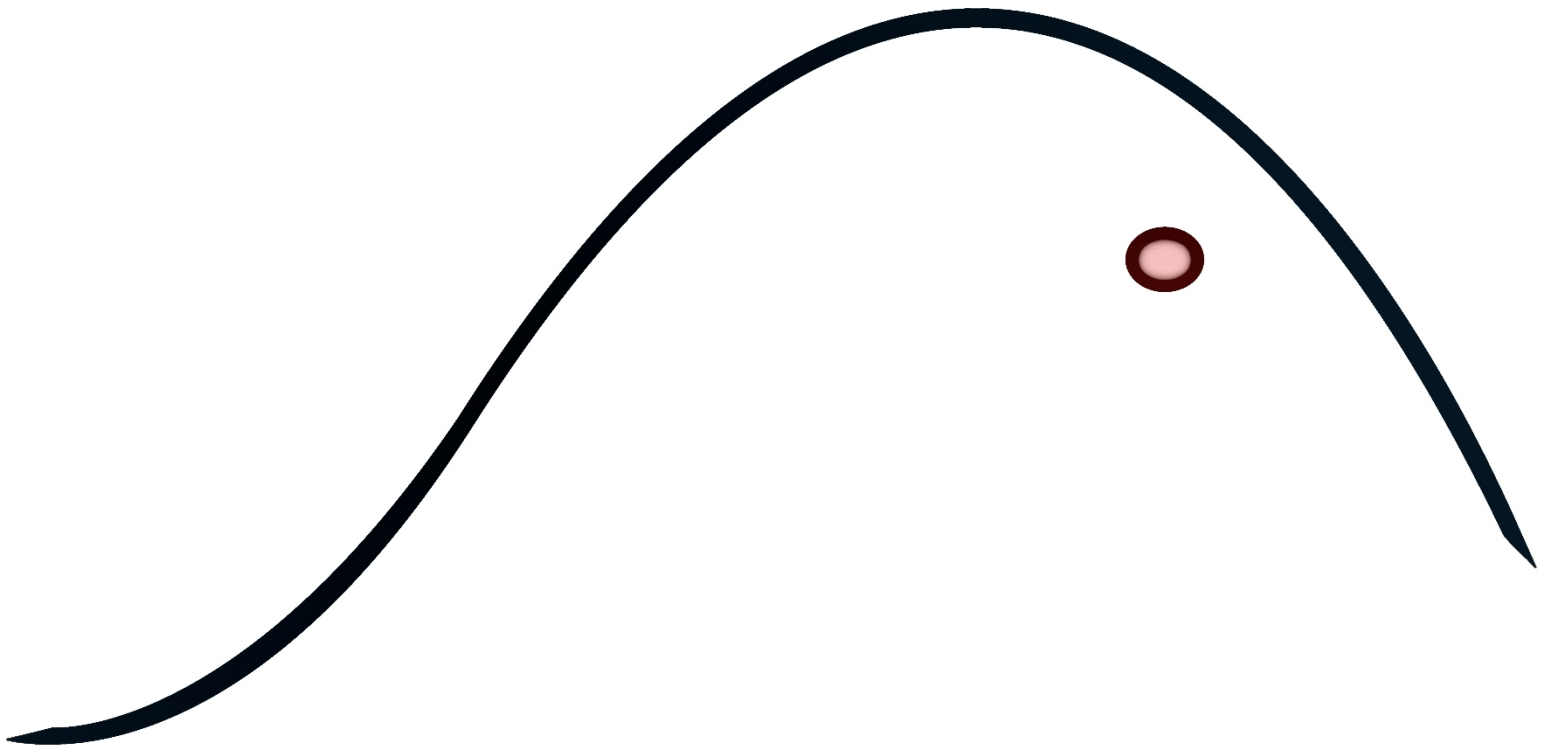

Skjøtselsplan for Gravdehaug i Romsdalen landskapsvernområde

Miljøfaglig
Utredning

Rapport MU2019-14

Forsidebilde

Slåttemarka på østsida av E136 ved Gravdehaug er blomsterrik og vakker og kan ses både fra europavegen og Raumabanen. Det er imidlertid uheldig at Statens vegvesen slår en så stor del av enga i sin kantslått. Foto: Bjørn Harald Larsen.

RAPPORT 2019-14

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Bjørn Harald Larsen
	Prosjektmedarbeider(er):
Oppdragsgiver: Nasjonalparkstyret for Reinheimen	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Ingvild Øyjordet
Referanse: Larsen, B. H. 2019. Skjøtselsplan for Gravdehaug i Romsdalen landskapsvernområde. Miljøfaglig Utredning Rapport 2019-14. 18 s. ISBN 978-82-8138-966-3.	
Referat: Det er utarbeidet et utkast til skjøtselsplan for slåtteeenga på Gravdehaug i Romsdalen landskapsvernområde. Utkast bygger på tidligere skjøtselsplan for området samt befaringsnotat i juli 2018 sammen med representanter for Reinheimen nasjonalparkforvaltning, Rauma kommune og grunneiere/brukere. Den viktigste delen av slåttemarka på Gravdehaug ligger mellom Raumabanen og E136, i tillegg inngår ei smal stripe mellom E136 og Rauma. Ei gjengroende slåtteeeng, som grenser inntil den største slåtteeenga mot nord, er vurdert for restaurering. Slåtteeenga på Gravdehaug er urterik og dominert av prestekrage. Orkideene skogmarihand og brudespore er vanlige og er med å gi enga et vakkert særpreg under blomstringa i juni/juli. Rødlistearten hvitkurle forekommer sparsomt. Nærheten til Raumabanen og E136 gjør at det visuelle inntrykket av enga er særlig viktig å bevare. Dette er sammenfallende med ønsket om å bevare de biologiske verdiene tilknyttet slåttemarka. Skjøtselsplanen foreslår en videreføring av sensommerslått med bakketørking av gras før det fjernes. Statens vegvesen slår unødvendig langt inn på enga (6 m på begge sider av vegen, nærmere ¼ av enga) tidlig på sommeren, noe som er uheldig for engplantene – som dermed ikke får frødd seg i dette området. Det foreslås i skjøtselsplanen at nasjonalparkforvaltningen avtaler en slåttebredde på 1 m i dette området (rett strekning uten siktproblematikk). En lokalitet med slåttemark på Nørdre Sælen innenfor landskapsvernområdet ble også oppsøkt og kartlagt. Dette er ei artsrik slåtteeeng som har vært uten hevd et par år, og hvor hevd i form av slått planlegges gjenopptatt fra og med 2019.	

FORORD

Miljøfaglig Utredning AS har laget et forslag til skjøtelsesplan for Gravdehaug i Romsdalen landskapsvernområde i Rauma kommune. Det har blitt utført kartlegging av naturtyper og naturverdier i området i juli 2018. Arbeidet har blitt utført på oppdrag fra Nasjonalparkstyret for Reinheimen.

Kontaktperson hos nasjonalparkstyret har vært nasjonalparkforvalter Ingvild Øyjordet, som takkes for bidrag og informasjon om prosjektet. Prosjektansvarlig for Miljøfaglig Utredning har vært Bjørn Harald Larsen, som også har hatt ansvaret for feltarbeidet på Gravdehaug og Nørdre Sælen.

En stor takk rettes til deltakerne på oppstartsbeifaringen 10.7.2018 for informasjon om tidligere og nåværende bruk av Gravdehaug samt mange nyttige innspill i prosessen, og spesielt leder i Medalen grunneierlag Per Bersås for informasjon om historisk og nåværende bruk av området.

Eina, 31. mai 2019

Miljøfaglig Utredning AS

Bjørn Harald Larsen

INNHold

1	INNLEDNING	6
2	METODE	7
2.1	REGISTRERING OG DATAINNSAMLING	7
2.2	OPPBYGGING AV PLANEN	7
2.3	OM BEVARINGSMÅL	7
3	GRAVDEHAUG SLÅTTEMARK	9
3.1	FORVALTNINGSSTATUS.....	9
3.2	BESKRIVELSE AV NATURTYPELOKALITETEN.....	9
3.3	AREALBRUK OG AREALBRUKSHISTORIKK.....	10
3.4	NATURVERDIER OG TILSTAND 2018	11
3.5	BEVARINGSMÅL OG SKJØTSELSTILTAK FOR GRAVDEHAUG SLÅTTEMARK.....	14
4	NØRDRE SÆLEN SLÅTTEMARK	17
5	KILDER	18
5.1	SKRIFTLIGE KILDER.....	18
5.2	MUNTlige KILDER.....	18

1 INNLEDNING

Helhetlige kulturlandskap som blir skjøttet på tradisjonelt vis er i tilbakegang i Norge. Alle de semi-naturlige naturtypene er klassifisert som truede på Norsk rødliste for naturtyper 2018 (Hovstad mfl. 2018). Det er opphør av bruk som fører til gjengroing som er vurdert å være den største trusselen for slike naturtyper (Hovstad mfl. 2018). De semi-naturlige naturtypene er hjem for mange truede og nær truede karplanter, sopp og insekter. Spesielt blomsterrike enger har et høyt arts mangfold og er viktige også for bla. insekter og sopp.

En skjøtselsplan har som formål å opprettholde kvalitetene i kulturlandskapet og restaurere areal som har fått redusert kvalitet. Det er bare gjennom skånsom bruk av kulturlandskapet at man kan ta vare på de semi-naturlige naturtypene og arts mangfoldet som forekommer der for framtida.

Det er utarbeidet forslag til skjøtselsplaner for slåtteenger på Gravdehaug i Romsdalen landskapsvernområde og samtidig er lokaliteten Nørdre Sælen kort omtalt med skjøtselsanbefalinger. Planen er basert på tidligere registreringer, tidligere skjøtselsplan for Gravdehaug og feltregistreringer i tilknytning til oppstartsbevaring på begge lokalitetene.

2 METODE

2.1 Registrering og datainnsamling

Nasjonalparkforvalter i Reinheimen arrangerte oppstartsmøte kombinert med befaring på Gravdehaug 10.7.2018. Under befaringen kom det fram mange opplysninger om brukshistorie og naturkvaliteter. Dette ble notert fortløpende både av nasjonalparkforvalter og innleid konsulent. Nasjonalparkforvalter oppsummerte dette i referatet fra befaringen.

I etterkant av befaringen samme dag ble slåttemarka på Gravdehaug kartlagt etter NiN-systemet (versjon 2.1) ved hjelp av NiN-app (en applikasjon produsert av Miljødirektoratet). I tillegg ble artsmangfoldet registrert, med vekt på rødlistearter og regionalt uvanlige arter. Etter tips fra en av deltakerne på befaringen, ble også ei slåtteeng på Nørdre Sælen lenger ned i Romsdalen besøkt. Denne ble overflatisk kartlagt under befaringen (artsmangfold og naturtyper er godt dokumentert fra tidligere; se Jordal & Stueflotten 2004).

Rødlistekategorier:

RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)
CR – Kritisk truet (Critically Endangered)
EN – Sterkt truet (Endangered)
VU – Sårbar (Vulnerable)
NT – Nær truet (Near Threatened)
DD – Datamangel (Data Deficient)

Gravdehaug har store bestander av orkideene brudespore og skogmarihand, samt noe hvitkurle (NT). På befaringstidspunktet var disse avblomstret, og det ble derfor ikke foretatt noen opptelling av individer – slik det er gjort under tidligere kartlegginger (Jordal & Stueflotten 2005, Grøtta 2010).

2.2 Oppbygging av planen

Det er valgt å ikke følge malen for skjøtelsesplaner for slåttemark på Vestlandet, men i stedet bygge opp skjøtelsesplanen på samme måte som skjøtelsesplanene for Brøstdalen i Romsdalen landskapsvernområder samt Lordalen og Finndalen landskapsvernområder. Dette er gjort særlig med tanke på å ta inn bevaringsmål i planen.

2.3 Om bevaringsmål

DN-Håndbok 17-2008 (Direktoratet for naturforvaltning 2008) gir en definisjon av begrepet bevaringsmål:

”Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomster av bestemte arter osv.”

Håndboka er fokusert på verneområdenes naturkvaliteter, men omhandler også de kulturbetingete, biologiske kvalitetene som ofte inngår i de verneformålene som er knyttet opp mot landskapsvernområder. Dette kan være ulike typer av kulturmark, beiter, styvingstrær mv. Veilederen gir imidlertid mindre støtte til utvikling av bevaringsmål for fysiske konstruksjoner som bygninger, gjerdeanlegg, vanningsanlegg, bruer ol. Slike anlegg og konstruksjoner er vanligvis omtalt som viktige vernekvaliteter i formålet for vern av landskapsvernområder.

Forklaring til tabellene benyttet i skjøtelsesplanene:

Tilstandsvariabler er en kategorisering av de vernekvalitetene som det er ønskelig å utvikle bevaringsmål for. Kategorisering er nødvendig fordi ulike typer av kvaliteter fordrer ulike målbeskrivelser, oppfølging m.m. Tilstandsvariablene er gruppert i henhold til NiN-tilstandsvariabler.

Bevaringsmål er uttrykk for ønsket utvikling, enten dette gjelder bevaring, fjerning eller videreutvikling. Målbeskrivelsen er forsøkt kvantifisert for å sikre at både status og eventuell ønsket/uønsket endring er målbar.

Metode henspiller på hvordan status og eventuell utvikling kan og bør måles/registreres.

Tilstandsklasse er en tredelt kategorisering av tilstand som etter en måling eller registrering gjør det mulig å si om verne kvaliteten er opprettholdt eller har utviklet seg negativt eller positivt. Hvis verne kvaliteten har vist en negativ utvikling over tid og endt i en lavere tilstandsklasse enn ved vernetidspunktet, kan det være aktuelt å gå inn med tiltak.

Aktuelle tiltak er forslag til slike tiltak som kan snu eller stanse en uheldig utvikling.

3 GRAVDEHAUG SLÅTTEMARK

3.1 Forvaltningsstatus

Gravdehaug slåtteemark ligger innenfor Romsdalen landskapsvernområde. Lokaliteten er registrert i Naturbase som slåtteemark med verdi svært viktig (A). Det er utarbeidet skjøtseplan for lokaliteten (Grøtta 2010), som ligger nedlastbar på Naturbase.

Utkastet til skjøtseplan skal forankres i Nasjonalparkstyret for Reinheimen.

3.2 Beskrivelse av naturtypelokaliteten

Beskrivelsen er tatt fra Naturbase og Jordal & Stueflotten (2004), Jordal (2007) og Grøtta (2010). Rødlistestatus er endret til status i Norsk rødliste for arter 2015 (Henriksen & Hilmo 2015).

Verdibegrunnelse: Orkidéene og prestekragen gjør at dette er en av Raumas vakreste blomsterenger, i tillegg til at det botanisk sett også er en av de fineste slåtteengene i kommunen. Området blir verdsatt til A (svært viktig) på grunn av at det er en velutviklet slåtteeng med forekomst av en sårbar beitemarkssopp og en hensynskrevende orkidé kombinert med store forekomster av brudespore. I tillegg er slåtteenger av det tradisjonelle artsrike slaget generelt en sjelden og truet naturtype. Etter registrering i 2010: Verdi A opprettholdes fordi artsmangfoldet på lokaliteten er godt tatt vare på med årlig slått og uten gjødsling. Kvitkurle (NT) finnes fortsatt. Pga. engas gode tilstand er det grunn til å anta at det fortsatt finnes flere rødlistede beitemarkssopp.

Beliggenhet: Gravdehaug ligger i Rauma kommune, midt i Romsdalen. Slåtteenga på Gravdehaug består av to smale striper, en på hver side av E136; på østsida ligger 3,2 daa mellom veien og jernbana, på vestsida ligger 1,2 daa mellom veien og elva Rauma. Mange forbipasserende har glede av denne vakre enga da den vises svært godt både fra bil og tog. Lokaliteten ligger 125 moh, er tilnærmet flat, men med noe ujevn overflate. Lokaliteten ligger i Romsdalen landskapsvernområde. Området er preget av skredmateriale og berggrunnen er gneis. Jordsmonnet på lokaliteten er finkornet, sannsynligvis finsand. Jordmonnet er påvirket av flom; før jernbanen kom i 1924 var enga oversvømt årlig, men nå skjer det sjelden.

Naturtyper: Vegetasjonen på den registrerte enga nord for gården er tilsynelatende frisk fattigeng (G4) med mye prestekrage, skogmarihand og brudespore. Sistnevnte skulle tilsi noe mer baserikt jordsmonn, men få andre ting tyder på det. I kantene mot riksvegen og jernbanen gror det igjen med høystauderike engkanter.

Artsmangfold (rødlistestatus oppdatert til Norsk rødliste for arter 2015): Det ble funnet store mengder brudespore og skogmarihand som farget enga fiolett. Det ble videre funnet 5 eks. av rødlistearten kvitkurle (NT). 14 naturengplanter bl.a. bråtestarr, kvitmaure og småengkall. Det er funnet 4 beitemarkssopp (8 artspooeng). Viktigst var funnet av den sårbare rødnende lutvokssopp (VU). Fra registrering i 2006: Det ble funnet mange beitemarkssopp, bl.a. rødlisteartene gulbrun narrevokssopp (NT), semsket rødkivesopp (NT) og rødnende lutvokssopp (VU). Fra registrering i 2010: Skogmarihand: ca. 1600 individer; 1000 øst for veien og 600 vest for veien, derav ca. 300 individer samla på et begrensa område i den nordlige enden av enga. Brudespore: ca. 70 individer på østsida av veien, på vestsida ble det funnet 1 individ. Kvitkurle (NT): Det ble funnet 6-8 planter som trolig er kvitkurle, det var vanskelig å bestemme fordi den ikke var i blomstring enda. Av andre slåttemarksarter var disse framtreddende: aurikkelsveve, blåklokke, engfrytle, engkvein, harerug, kvitmaure, prestekrage, ryllik, småengkall, tepperot.

Påvirkning: Siden 2003 er lokaliteten holdt i hevd ved årlig slått etter 15.juli og uten gjødsling. Sett fra et arts mangfold-synspunkt er selve enga i god stand, men næringssrike veikanter skjemma lokaliteten. Fra gardbrukerens synspunkt er enga utarmet pga manglende gjødsling gjennom mange år. Tradisjonelt har engene på Gravdehaug vært gjødsla heime-eng som ble brukt til slått og til beite for flere dyreslag. Fra 1960 ble bruken endret, men fortsatt var den preget av ekstensiv gjødsling og sein slått. I en periode ble området også brukt som beite for storfe.

Fremmede arter: Det vokser parkslirekne (SE) like utenfor lokaliteten. SNO har satt inn tiltak for å fjerne denne.

Skjøtsel: Fortsatt slått. Ingen gjødsling. Kantslått og fjerning av avling fra kantene bør inngå i årlig skjøtsel. Jfr. skjøtselsplan.

Landskap: Gravdehaug er en av mange lokaliteter med biologisk verdifull slåtteeeng i Romsdalen.

3.3 Arealbruk og arealbrukshistorikk

Fra Grøtta (2010): «På Gravdehaug var det flere husmannsplasser under gardene på Flatmark. De som bodde der hadde bl.a. ansvar for at dyra fra Flatmark ikke gikk forbi Gravdehaug og lenger oppover dalen. Jorda på Gravdehaug ble brukt til slått og beite. Rundt år 1900 var det mange slags dyr på Gravdehaug: ku, sau, geit, hest, gris. Dyra beita også på andre sida av elva. Her er elva så grunn at storfe og hest kan vasse over. Mesteparten av slåttemarka lå også på andre sida av elva. Høyet ble frakta på kjelke over elva vinterstid.

Siden mye av vinterfôret ble henta fra andre sida av elva kan man anta at enga på Gravdehaug fikk god næringstilførsel med vintergjødsel. Alle gardene hadde slåtteeiger på andre sida av elva, men gardbrukeren på Gravdehaug var den siste som slo på baksida, det gjorde han helt til han avslutta gardsdrifta i 1960.

Sannsynligvis ble bare jord nærmest husa pløyd opp. Pløying og såing andre steder måtte skje tidlig på våren, i god tid før flommen som bruker å komme i juni eller juli, eller seinsommers etter flommen.

Fra 1961-ca 1972 ble Gravdehaug brukt som leiejord til slått og til beite til ungdyr. Det er ikke innhentet mer opplysninger om denne perioden.

Olav Fladmark brukte Gravdehaug fra ca 1972 til 2000. Dette var jord som lå et stykke unna garden og som ble brukt ekstensivt. Det ble ikke gjødsla med husdyrgjødsel. Olav husker ikke om han brukte kunstgjødsel der, men sier at hvis han gjorde det så var det ikke sterk gjødsling. Det ble seint slått siden dette var det siste skiftet han slo hvert år; begynnelsen av juli eller utover mot midten av juli. De første åra berget han høy der, fra ca 1975 ble det brukt fôr høster og de siste åra ble det laget rundballer for salg. Han mener å huske at han alltid tok bare en slått. Det ble ikke pløyd. Olav Fladmark sier også at om det har vært pløyd nord for husa på Gravdehaug så må det være veldig lenge siden. Sør for husa derimot har det vært pløyd etter 1960. Enga som jeg kaller Vest er også pløyd i nyere tid.

Slåtteeenga på Gravdehaug lå deretter brakk et par år før Per Knut Bersås i 2003 tok over ansvar for skjøtsel i hht avtale med Rauma kommune og etter vedtak gjort av Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Dette ble gjort i overensstemmelse med grunneier, og avtale med grunneier gjelder ut 2012. Bersås bruker avlinga fra Gravdehaug som fôr til sauene sine. Det er 4 km avstand mellom garden og slåtteeenga på Gravdehaug, transport skjer på den sterkt trafikkerte E136. I 2009 ble det rydda vekk kratt på begge sider av E136.»

De siste årene har det blitt slått med traktorslåmaskin på ettersommeren, og graset har blitt fjernet etter noen dager med bakketørk.

3.4 Naturverdier og tilstand 2018

Befaringen i 2018 viste at enga fortsatt har god hevd, men inntrykket skjemmes av at Statens vegvesen slår unødvendig langt inn på enga på begge sider av vegen. I tillegg var det spor etter inngrep i enga tilknyttet kabelgraving utført av Rauma Energi. Enga slås med traktorslåmaskin av en lokal entreprenør. Det ble ikke registrert kjørespor eller spor etter jordpakking, noe som viser at jordsmonnet tåler denne typen slått godt.

Figur 1. Slåttemarka på Gravdehaug, vest for E136, sett fra sør. Kantslått utført av Statens vegvesen går omlag 6 m inn på slåtteeenga, noe som synes helt unødvendig i forhold til siktproblematikk el. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Gravdehaug (71/1)

Østsida av E136: Slåtteeenga har god hevd og framstår som artsrik og kortvokst. Det er snakk om tørr til frisk, svakt kalkrik eng som er dominert av gulaks og blåklukke. Orkideene var allerede avblomstret på befaringstidspunktet (svært tidlig pga. tørkesommeren i 2018). Vegvesenet slår full bredde, dvs. 6 m, på strekningen, på tross av at dette er en rett strekning og enga er kortvokst, og det følger ikke kan være snakk om siktproblematikk som medfører denne praksisen. I denne sona er det fuktigere og mer oppgjødslet. Dette skyldes trolig en kombinasjon av at det her er forstyrret mark og opphoping av næringsstoffer pga. at det slås uten fjerning av graset.

I sørøstre del er det kjøreskader og overflateinngrep etter graving av kabel (utført av Mesta på oppdrag fra Rauma Energi). Dette vil bli tilbakeført til eng ved planering og naturlig revegetering.

Figur 2. I forbindelse med graving av en kabel våren 2018 ble det gjort skadelige inngrep i den søndre delen av slåtte-
marka på østsida av vegen. Her vil det bli foretatt opprydding og naturlig revegetering. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Vestsida av E136: Også denne delen av slåttemarklokaliteten har god hevd og samme engtype, men her det mer firkantperikum, skogstorkenebb og liljekonvall – noe som klart indikerer svakere hevd-
preg. Trolig har denne delen av enga vært ute av bruk i en lengre periode. Også her slås det i full
bredde, noe som også her framstår som unødvendig. Det har blitt gitt tillatelse til å ta ut torv sen-
tralt på enga. Dette er fylt igjen og sådd til av bruker. Under arbeidet kom man raskt ned på leire
(ca. 20 cm under kvablaget).

Figur 3. Slåtteenga på vestsida av E136. Denne er smalere og en større del av den er næringsrik eng i kantklippsona til europavegen. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Gravdehaug (71/9)

Dette engarealet ble slått fram til 1990-tallet, men er nå i akselererende gjengroing med bjørk og lauvkratt. Noe lauvoppslag ble ryddet i 2014. Enga har blitt næringsrik pga. opphoping av biologisk materiale og er nå dominert av geitrams og høye grasarter. Den vurderes imidlertid fortsatt å ha godt restaureringspotensial og kan få samme type eng som arealet nord for på sikt, men det er ikke sannsynlig at den vil bli like artsrik.

Aktuelle tiltak er lagt inn i tabell 1, og dette innbefatter rydding, gjenopptakelse av slått og bekjempelse av fremmedarten parkslirekne (svært høy økologisk risiko). Med rydding i 2019, kan slått være aktuelt allerede fram og med 2020.

Figur 4. Den tidligere slåtteeenga sør for dagens slåtteeeng på vestsida av E136 har godt restaureringspotensial. Den må først ryddes for lauvkratt. Foto: Bjørn Harald Larsen.

3.5 Bevaringsmål og skjøtselstiltak for Gravdehaug slåttemark

Når det gjelder tilbakeføring av arealet som har blitt skadet i forbindelse med kabelgraving i det sør-østre hjørnet av slåtteeenga øst for E136, er det viktig at dette skjer med naturlig revegetering (spredning inn fra eksisterende natureng).

Tabell 1. Forslag til bevaringsmål og skjøtselstiltak for Gravdehaug slåttemark i Romsdalen landskapsvernområde. Hevdintensitet HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg (NiN).

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (HI-c, dvs. typisk ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med typisk ekstensivt hevdpreg skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2018.	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God:</u> Arealet av semi-naturlig eng med typisk ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels:</u> Arealet av kulturmarkseng med typisk ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig:</u> Arealet av kulturmarkseng med typisk ekstensivt hevdpreg er redusert pga. svak hevd med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	Fortsette sein slått med fjerning av graset etter slått. Øke arealet med mager eng på sikt gjennom avtale med Statens vegvesen om å slå kun den nærmeste meteren langs E136. Tilbakeføre arealet som er skadet etter kabelgraving til natureng. Gjenopptakelse av slått på eiendommen 71/9 fra og med 2020, etter forutgående rydding av lauvkratt mv. i 2019. Ansvar: Nasjonalparkforvalter. Utførende: Lokal entreprenør (slått) og SNO (rydding).
Diagnostiske arter				
Kravfulle arter i kulturlandskap Hvitkurle (NT) Brudespore Skogmarihand	Forekomsten av hvitkurle, brudespore og skogmarihand skal minst opprettholdes på samme nivå som ved siste telling i 2010 (referansetilstand).	Punktregistrering med telling av blomstrende individer av hvitkurle, brudespore og skogmarihand i slutten av juni (eventuell supplering 1-2 uker seinere dersom hvitkurle ikke er i blomst).	<u>God:</u> Forekomsten kravfulle arter i kulturlandskap er stabil eller har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels:</u> Forekomsten av kravfulle arter i kulturlandskap viser en reduksjon på inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig:</u> Forekomsten av kravfulle arter i kulturlandskap viser reduksjon på mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	Tilsvarende som for semi-naturlig eng.
Fremmedartsinnslag				
Fremmede arter	Fremmede arter med økologisk risiko skal ikke forekomme på slåtteenegene.	Strukturert befaring hvert 5. år, i kombinasjon med andre overvåkingsaktiviteter	<u>God:</u> Fremmede arter med økologisk risiko forekommer ikke på slåtteenegene. <u>Middels:</u> Fremmede arter med økologisk risiko forekommer, men representerer ikke en trussel mot lokalt naturmangfold.	Bekjempelse av parkslirekne på eiendommen 71/9 etter anbefalte metoder. Ansvar: Nasjonalparkforvalter. Utførende: SNO. Utføres årlig til arten er borte.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
			<u>Dårlig</u> : Fremmede arter med økologisk risiko forekommer og representerer en trussel mot lokalt naturmangfold.	

Figur 5. Kart med plassering av dagens slåtteenger (på eiendommen 71/1) og gammel slåtteeng med restaureringspotensial (på eiendommen 71/9).

4 NØRDRE SÆLEN SLÅTTEMARK

Slåttemarka på Nørdre Sælen er kartlagt av Jordal & Stueflotten (2004) og Oldervik & Folden (2011). Den er godt dokumentert og er verdisatt som viktig (B) i Naturbase. Enga ble slått fram til 2017. Eier ønsker fortsatt slått og under befaringen i juli 2018 ble det etablert kontakt mellom eier og en lokal entreprenør som kan påta seg slått framover. Det anbefales at Nasjonalparkstyret inngår avtale med grunneier og entreprenør om årlig seinsommerslått (med fjerning av graset etter noen dagers bakketørk).

Figur 6. Avgrensningen av lokaliteten Alnes, Selen, Nordre i Naturbase.

5 KILDER

5.1 Skriftlige kilder

Direktoratet for naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2. utgave 2007 258 s. + vedlegg.

Grøtta, M. 2010. Skjøtselsplan Gravdehaug slåttemark i Rauma, Møre og Romsdal fylke. 21 s. Upublisert.

Henriksen, S., & Hilmo, O. 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Jordal, J. B. & Stueflotten, S. 2004. Kartlegging av biologisk mangfold i Rauma kommune, Møre og Romsdal. Rauma kommune, rapport. 192 s. + kart.

Miljødirektoratet. 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann, Utkast til faktaark.

Hovstad, K. A., Johansen, L., Arnesen, G., Svalheim, E. & Velle, L. G. (2018). Semi-naturlig eng, Semi-naturlig. Rødlista for Naturtyper 2018. Artsdatabanken. Hentet (3.12.2018) fra: <https://artsdatabanken.no/RLN2018/72>

Hovstad, K. A., Johansen, L., Arnesen, G., Svalheim, E. & Velle, L. G. (2018). Boreal hei, Semi-naturlig. Rødlista for Naturtyper 2018. Artsdatabanken. Hentet (3.12.2018) fra: <https://artsdatabanken.no/RLN2018/71>

Oldervik, F. G. & Folden, Ø. 2011. Registrering av biologisk mangfold og vurdering av skjøtselsbehov for fire naturtypelokaliteter innan Romsdalen landskapsvernområde. Bioreg AS rapport 2011: 34. ISBN; 978-82- 8215-181-8.

5.2 Muntlige kilder

Navn**Organisasjon/rolle**

Per Bersås

Grunneier/leder i Medalen grunneierlag

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaets hovedformål er å tilby miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging av naturmangfold
- Konsekvensanalyser for ulike tema, blant annet: Naturmangfold, friluftsliv, reiseliv og landbruk
- Utarbeiding av forvaltningsplaner for verneområder
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Foredragsvirksomhet

Hjemmeside: www.mfu.no

Org.nr.: 984 494 068 MVA